

EIGERSUND KOMMUNE

TILTAKSSTRATEGI FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET (SMIL)

2016-2019

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning

1.1 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

2.0 Strategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket i Eigersund 2016-2019

2.1 Ferdsel og tilgjengelighet

2.2 Biologisk mangfold

2.3 Planlegging- og tilretteleggingsprosjekt

2.4 Kulturmiljø / kulturminner

2.5 Freda og verneverdige bygninger

3.0 Aktivitetsbudsjett (prioriteringer av tiltak i jordbruket for 2016-2019)

1.0 Innledning

1. januar 2004 overtok kommunene råderetten over midler som skal gå til miljøtiltak i jordbruket og nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Midlene gis i samlet pott til kommunene, som får i oppgave å fordele midlene lokalt. Kommunene skal utarbeide tiltaksstrategier og fatte vedtak om tildeling av midler til søker. Fylkesmannen skal tildele midler til kommunene, være veileder, klageinstans og utføre kontroller. Ved tildeling av midler vil Fylkesmannen blant annet se på hvilken aktivitet som har vært i kommunen tidligere og kommunens egen tiltaksstrategi, samt oppfølging av disse. Når det gjelder strategiplanen for 2016-2019, har man ikke sett det som formålstjenelig å foreta store endringer i forhold til foregående plan (2012-2015). Dette har blant annet sin årsak i at de landbrukspolitiske føringer innen miljøtiltaksregimet ikke har endret seg vesentlig, samt at det er formålstjenlig å ha en viss langsiktighet innen de valgte satsingsområder.

Som nevnt i strategien for 2008 – 2011 ble det i 2005 innført Regionalt Miljøprogram i Rogaland, (RMP). Formålet med dette programmet sammenfaller i stor grad med strategien for SMIL, slik at det er viktig å se sammenheng mellom de to ulike tilskuddsordninger. RMP er et årlig tilskudd som ytes til de som er berettiget dette etter gjeldende forskrift. SMIL midler tildeles etter særskilt søknad og er gjenstand for prioriteringer.

For kommende strategiperiode søkes det om et beløp på NOK 960.000 Fordelingen fremgår av vedlagte aktivitetsplan.

Når kommunen skal behandle søknader fra brukerne tas det utgangspunkt i følgende forskrift:

- **Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)**

1.1 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Fastsatt av Landbruksdepartementet 4. februar 2004 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 23 (jordlova) § 3 og § 18. Forskriften ble sist endret 17.02.2015. Ved denne endringen ble det fastsatt at det kun er foretak som oppfyller vilkårene i forskrift av 19.12.2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket (produksjonstilskuddsforskriften) §§ 2 og 4 som kan søke om tilskudd over SMIL ordningen.

Prosjekt eller tiltak beliggende på landbrukseiendommer som eies og drives av stat, fylke eller kommune kommer vanligvis ikke i betraktning i tilskuddssammenheng.

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) skal bidra til å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket utover det som kan forventes gjennom vanlig landbruksdrift.

Det kan gis støtte til å:

- Bevare biologisk mangfold knyttet til arter som har fått / får ekstra fokus i ny lov om naturmangfold- (naturmangfoldloven av 2009)
- Holde gammel kulturmark og driftetradisjoner i hevd.
- Fremme tilgjengelighet og opplevelseskvalitet i landbrukets kulturlandskap.
- Bevare kulturminner og kulturmiljøer ved skjøtsel og landskapspleie.
- Bevare freda- og verneverdige bygninger som brukes i landbruksdriften eller annen næring på landbrukseiendommen.
- Tiltak som støtter opp om landbruksbasert næringsutvikling.
- Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter i forhold til aktiviteter i kulturlandskapet som turstier, skjøtselplaner, forurensning m.m.

Kriterier for tildeling av SMIL midler:

- Tilskudd kan innvilges til foretak som oppfyller vilkårene i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket av 19.12.2014. Det må foreligge tillatelse fra landbrukseiendommens eier til gjennomføring av prosjekt eller tiltak som nevnt i forskriftens §§ 4 og 5.
Søker må oppfylle vilkår i forskrift av 1.juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging og forskrift av 26.07.2004 nr. 1138 om plantevernmidler § 18 femte ledd.
- Det kan ikke innvilges tilskudd til prosjekt eller tiltak på landbrukseiendommer som eies og drives av stat, fylke eller kommune med mindre tiltaket er et fellestiltak der en eller flere tilskuddsberettigede landbrukseiendommer er med.
- Tildelingene vil variere fra år til år og det kan derfor ikke gis forventninger om tilskudd for mer enn for ett år om gangen.
- Det må søkes på standard søknadsskjema. Søknaden må inneholde kostnadsoverslag og finansieringsplan og kart over eiendommen.

Søknader om midler til SMIL blir behandlet fortløpende av kommunen.

2.0 Strategi vedrørende spesielle miljøtiltak i jordbruket i Eigersund 2016-2019

2.1 Ferdsel og tilgjengelighet

Det er svært viktig at det gis muligheter for friluftsliv i landbrukets kulturlandskap. Ved å legge til rette for ferdsel her, får allmennheten tilgang til disse vakre områdene med kulturminner, gamle ferdselsårer, gammel kulturmark, verdifulle naturtyper. En får også en mer positiv holdning til landbruket ved å vise frem tidligere vitnesbyrd om jordbrukets betydning for dagens innbyggere. Samtidig får en styrt ferdselen til bestemte egnede områder som ikke kommer i konflikt med landbruket.

Det vil også være mulighet for å etablere overnattingstilbud og andre tjenester i tilknytning til stisystemene som landbruksnæringen kan dra nytte av. Det er en høyt prioritert oppgave å gi tilskudd til å fremme tilgjengelighet og opplevelseskvalitet i landbruksområdene.

Landbrukskontoret har inngått avtale med Dalane Friluftsråd om registrering av alle stisystemer i Eigersund kommune inn på digital portal : www.godtur.no. Det er nå utarbeidet et oversiktskart i papirformat etter modell fra «På topp i Dalane». Dette prosjektet var prioritert som nr.1 i strategien 2012 – 2015 og er nå gjennomført. Det å sikre allmenheten ferdsel er et nasjonalt satsingsområde som også gjenspeiles regionalt og også lokalt. Vi har fra før ”Opplev Dalane traséene ” som er integrert i det totale turtilbusdregimet.

Opplev Dalane traséen er et turstinnett hvor en har tatt utgangspunkt i de gamle ferdselsveiene. Nå foreligger det i tillegg en beskrivelse og kartfesting av mange andre stier som ikke er med i ” Opplev Dalane ”. Landbrukskontoret har prioritert dette så høyt at vi har valgt å fullfinansiere tiltaket over SMIL ordningen i årene 2012-2014.

De stisystemer som registreres vil bli tilskuddsberettiget angående vedlikehold over Fylkesmannens ordning ” Regionalt Miljøprogram for Rogaland”.

Prioritering av ferdsel og tilgjengelighet i jordbrukets kulturlandskap vi i kommende periode ha 1.prioritet.

2.2 Biologisk mangfold:

Eigersund kommune har et rimelig rikt biologisk mangfold. Særlig vil vi peke på kystlyngheiene som er særlig intakte i vår kommune.

Det er verdifull lynghei i området fra Auglend i sør til Myklebust og Skjelbreid i nord, samt i Hellviksområdet. Kystlynghei ble i februar 2015 fastsatt som utvalgt naturtype. På fylkesbasis er det nedsatt en handlingsgruppe som spesielt skal jobbe med kystlyngheiens fremtid. Eigersund kommune ga i august 2011 innspill til denne gruppen, og pekte på de tiltak som har vært utført på Søre Eigerøy . Vi fikk, som resultat av dette, tatt inn i handlingsplanen større områder på Søre Eigerøy som særskilt verdifulle. I tillegg har vi fått med et område ved kommunegrensen mot Hå (Oгнаheia). Deler av dette området ligger i Eigersund kommune på Hellvik. Dette betyr blant annet at disse områdene er berettiget ekstra midler i forhold til støtte over SMIL ordningen, økt uttelling i form av høyere støttesatser over det regionale miljøprogram, samt tilskudd over handlingsplan for kystlynghei.

Det er også verdifulle lyngheier på Mong, Lædre og Eige. Det er en prioritert oppgave å ta vare på disse lyngheiene. Lyngheiene har en gammel historie. Lyngheiene ble til ved at skogen ble brent og lyngvegetasjonen holdt ved like ved regelmessig beiting, slått og brenning. I Eigersund har flere grunneiere startet opp med villsau. Disse har stor interesse i å ta vare på lyngheiene, da disse er viktige som forgrunnlag for villsauene. Det er bevilget både STILK-midler og SMIL-midler til å bevare og fremme lyngheier i Eigersund. I landbruksplanen i Eigersund vedtatt 16.6.2003 er det satt opp ett tiltak for å sikre verdifulle kystlyngheier. Tiltak for bevare lynghei på Eigerøy var satt opp i aktivitetsbudsjettet for 2012-2015 og det er gitt tilskudd til flere tiltak. Eigerøy vil fortsatt ha høy prioritet når det gjelder SMIL midler. Det har også i strategiperioden 2008 – 2011 blitt bevilget midler til skjøtsel av kystlynghei på Lædre i Eigersund.

Vi har i de siste år økt vår innsats på Søre Eigerøy og arbeidet med å skjøtte lyngheiarealer på om lag 3000 daa er nå etablert pr. 2016 og gjenstand for planmessig skjøtsel og drift.

I 2009 kom Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldlova). Dette er et lovverk som har betydning i forhold til prioritering av de midler Fylkesmannen stiller til rådighet. I tillegg har vi fra 2007 implementert EU direktiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for Fellesskapets vannpolitikk (vanndirektivet). I dette direktivet finner vi mange bestemmelser som vil påvirke nasjonal, regional og lokal landbrukspolitikk. Vi legger til grunn at direktivet også vil medføre økt fokus på forurensing og håndtering / forebygging av denne. Dette vil kunne gi seg utslag i en høyere prioritering av SMIL søknader som tar sikte på begrensning av forurensning

Biologisk mangfold er satt opp i aktivitetsbudsjettet for 2016-2019 med 2. prioritet når det gjelder SMIL midler.

2.3 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt

For å få til en mer helhetlig og samordnet innsats, og for å bidra til prosesser som sikrer bredest mulig involvering og forankring i arbeidet med spesielle miljøtiltak, kan det gis tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. Formålet med slike prosjekter er å legge forholdene til rette for større helhetlige prosjekter over større områder, for eksempel knyttet til et vassdrag eller ei grend. Slike planleggings- og tilretteleggingsprosjekter bør lede fram til gode og konkrete kulturlandskaps- og forurensingstiltak. Slike tiltak skal fremme helhetstenkning rundt miljøsatsing i et område, og gi tiltakene bedre samlet effekt.

Grunneiere presenterer og utarbeider et prosjekt hvor de planlegger hva de ønsker å oppnå, og hvilke virkemidler en tenker seg å bruke for å nå dette målet. Slike tiltak skal derfor være lokalt orientert, og det legges vekt på at det er de lokale aktørene som driver tiltakene. Tiltak skal bidra til å skape et lokalt engasjement.

Miljøvirkemidler fra både landbruks- og miljøforvaltningen kan brukes, og gjennom en slik samordning ønsker man å bidra til en mer helhetlig miljøforvaltning og mer effektiv bruk av tilskuddsmidlene.

Planleggings- og tilretteleggingstiltak kan nyttes til:

- Informasjonsmøter / idédugnader/ folkemøter lokalt
- Støtte til informasjonsmateriell (faglitteratur, kart, osv)
- Utgifter til kontormateriell, kopiering, trykking av rapport, telefon, foto, porto, osv.)
- Kjøp av faglig assistanse / utgreiinger på fagområde prosjektet ikke selv har kompetanse på (f.eks forurensning, landskapsanalyse)

Planleggings- og tilretteleggingstiltak er satt opp i aktivitetsbudsjettet for 2016-2019 med 3. prioritet når det gjelder SMIL midler.

2.4 Kulturmiljø og kulturminner

Et kulturlandskap kan kort sies å være et landskap som er påvirket / bearbeidet av mennesker. Med landbrukets kulturlandskap menes områder hvor landbruksvirksomhet har vært drevet eller drives fortsatt. Landbruksvirksomhet omfatter jordbruk, skogbruk, utmarksnæring og kombinasjoner med tilleggsnæringer. Landbrukets kulturlandskap omfatter både innmark og utmark.

Hva som er vakkert kulturlandskap kan det nok være ulike meninger om. Med verdifulle kulturlandskap tenker en på biologisk mangfold, lang kontinuitet, sjeldenhet, kulturelementer og opplevelsesverdier.

Kulturlandskapet er en viktig del av vår kulturarv og representerer store kulturverdier. Kulturlandskapet er også viktig i forhold til identitet, biologisk mangfold, grunnlag for andre næringer, og ikke minst som en trivselsfaktor for allmennheten. Kulturlandskapet bidrar derfor til levende bygder.

Kulturlandskapet i Eigersund (og Rogaland), er sterkt preget av et aktivt og godt jordbruk. Enkelte steder kan vi spore kulturlandskapet gjennom 4000 år. Husdyrholdet står sterkt. Store beitevidder og grasdyrking, sammen med rikelig nedbør gir et grønt, frodig og åpent landskap.

De menneskestyrte endringene i naturen skjedde sakte fram til maskinene kom. I dag har vi effektive maskiner som kan hogge skog, rydde og planere land og endre store områder på kort tid. Dagens jordbruk er for det meste rasjonelt. De naturgitte forutsetningene har likevel sørget for at en del av jordbrukslandskapet i Eigersund er fragmentert, tungdrevet og vanskelig å rasjonalisere i forhold til f.eks Jærregionen. Mange steder er derfor den gamle teigstrukturen intakt og korte veistubber, steinklopper og rydningsrøyser setter fremdeles sitt særpreg på mange områder. Landskap som har store opplevelsesverdier og høyt biologisk mangfold finnes spredt over hele kommunen, men en del av dette landskapet er i ferd med å gro igjen. Skjøtsel og sikring av landbrukets kulturlandskap blir stadig viktigere.

Det er ikke foretatt noen systematiske undersøkelser om hvor vi finner de verdifulle kulturlandskapene i Eigersund kommune. Foreløpig er Svånes / Stapnes og Øen på Helleland registrert i nasjonal registrering. Det er også etter landbrukskontorets mening verdifullt kulturlandskap på Hovland, Øygrei (på Helleland) og Terland. Det er her flere områder hvor teigstrukturen er intakt.

Tiltak for bevare verdifullt kulturmiljø og kulturminner er satt opp i aktivitetsbudsjettet med 4. prioritet for 2016-2019 når det gjelder SMIL midler.

En vil her prioritere kulturminner / kulturmiljø omkring opplev Dalane traséen.

Reiseliv:

Natur- og kulturlandskap, turstier og ledige bygninger på gårdsbruk er viktig for reiselivet. SMIL-midler har derfor stor betydning for reiselivet.

Det var i strategiplanen for 2008 – 2011 tatt med tiltak for utsiktsrydning i Eigersund kommune. Dette er et tiltak som er gjennomført og som har gitt gode resultater. Det er ikke satt opp utsiktsrydning i aktivitetsplanen for strategien i 2016 – 2019. Årsaken til dette er den endring som kom i forskriften i februar 2015. I og med at man må oppfylle vilkårene i produksjonstilskuddsforskriften og gjødslingsplanforskriften, vil det ikke lenger være mulig å finansiere utsiktsrydning over SMIL ordningen.

2.5 Freda og verneverdige bygninger

Bygninger fra før 1650 er automatisk fredet. Andre eldre bygninger kan fredes ved spesielt vedtak. Verneverdig bygning er en arkitektonisk eller kulturhistorisk verdifull bygning som ikke er fredet, men som likevel bør bevares etter antikvariske metoder og prinsipper. I Eigersund er det mange verneverdige bygninger på gårdsbruk som er registrert i SEFRAK registeret som er et sentralt register innen verneregimet. Ved å bevilge SMIL-midler til tiltak for slike bygg, håper en at flere eldre boliger og driftsbygninger på gårdsbruk kan bli tatt vare på. Tidligere var det slik at tilskudd kunne kun gis til bygninger som brukes i landbruksdrift eller i annen næringsvirksomhet på gårdsbruket. Normalt ble det ikke gitt tilskudd til våningshus og andre hus som ikke brukes i drifta. Det er ikke lenger krav for å få tilskudd at bygningen skal nyttes i landbruksdriften eller til annen næring på bruket.

En vet ikke om noen konkrete prosjekter for 2016-2019, men en regner med at det gjerne vil komme ca. 3-4 søknader i løpet av året. Tiltak for å bevare freda og verneverdige bygninger er satt opp i aktivitetsbudsjettet med 5. prioritet for 2016 - 2019 når det gjelder SMIL midler.

En vil presisere at det innenfor denne ordningen kun er utvendige påkostninger som det kan gis tilskudd til. Ordningen er ikke høyt prioritert i SMIL strategien, jfr. regionale og nasjonale strategier om verneverdige bygninger.

AKTIVITETSBUDSJETT FOR TILTAK I JORD- OG SKOGBRUK 2016-2019

Vedlegg

Kommune:

Eigersund

Nr:

1101

Prioritet	Kode*	Prosjekt	Søknader	Totalkostnad	Tilskots - prosent	Tilskot
1	53	Ferdsel	12	300 000	70	210 000
2	51	Biologisk mangfold	6	400 000	100	400 000
3	71	Planlegging og tilretteleggingsprosjekt	4	100 000	100	100 000
4	54	Kulturminne/kulturminne	4	200 000	50	100 000
5	55	Freda og verneverdige bygninger	4	500 000	30	150 000

Sum

1 500 000

960 000

Oppsummering - fordeling av midlane for 2012-2015

Jordbruk

Kode Kulturlandskapsiltak

51	Biologisk mangfold	tiltak	6	400 000	100	400 000
53	Ferdsel	tiltak	12	300 000	70	210 000
54	Kulturminne/kulturmiljø	tiltak	4	200 000	50	100 000
55	Freda/verneverdige bygninger	tiltak	4	500 000	30	150 000
						0

Planlegging- og tilretteleggingsprosjekt

71	Planlegging og tilretteleggingsprosjekt	tiltak	4	100 000	100	100 000
----	---	--------	---	---------	-----	---------

Sum jordbruk

1 500 000

960 000